

16. 1. 2002

ID: 15633

Solidární povinnost při bezdůvodném obohacení

V případě bezdůvodného obohacení nelze založit solidární povinnost soudním výrokem.

V případě bezdůvodného obohacení nelze založit solidární povinnost soudním výrokem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.12.2001, sp.zn. 25 Cdo 2464/2000)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně M. D., zastoupené advokátkou, proti žalovaným 1/ L., s. p., zastoupenému advokátem, 2/ E. P., spol. s r. o., o 145.306,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Českém Krumlově pod sp. zn. 7 C 914/95, o dovolání prvního žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. května 1999, č. j. 6 Co 1127/99-186, tak, že rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 5. 1999, č. j. 6 Co 1127/99-186, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Českém Krumlově rozsudkem ze dne 29. 9. 1997, č. j. 7 C 914/95-92, ve znění opravného usnesení téhož soudu ze dne 5. 12. 1997, č. j. 7 C 914/95-110, uložil druhému žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 118.604,- Kč se 17 % úrokem od 9. 9. 1995 do zaplacení, co do zbývající částky 26.702,- Kč žalobu proti němu zamítl, a v plném rozsahu zamítl žalobu proti prvnímu žalovanému. Zároveň rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyně není aktivně legitimována k podání žaloby na náhradu škody způsobené jí neoprávněnou těžbou dřeva na pozemku č. 929 v k. ú. N., kterou provedl druhý žalovaný na základě vytýčení porostu prvním žalovaným, neboť jestliže k vytýčení porostů došlo koncem roku 1993 nebo počátkem roku 1994 a vlastníci pozemku se žalobkyně stala dne 13. 4. 1994 rozhodnutím Okresního soudu v Českém Krumlově o zrušení darovací smlouvy uzavřené mezi ní a manžely H. jako obdarovanými, nebyla žalobkyně v době, kdy ke škodě došlo, vlastníci tohoto pozemku. Druhý žalovaný, který vytýčil porost na pozemku žalobkyně, je odpovědný za bezdůvodné obohacení ve výši 118.604,- Kč získané těžbou dřeva.

Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 3. 1998, č. j. 6 Co 223/98-121, byl rozsudek soudu prvního stupně zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení. V tomto usnesení vyslovil odvolací soud závazný právní názor, že rozhodnutím soudu ze dne 10. 2. 1994 o zrušení darovací smlouvy, jež nabylo právní moci dne 13. 4. 1994, došlo k obnovení vlastnického práva žalobkyně k pozemku s deklaratorními účinky, tzn. že smlouva byla zrušena ex tunc, tj. od počátku, a nikoliv ex nunc, jak dovodil soud prvního stupně. Pokud tedy došlo k vykácení části pozemku koncem roku 1993 či začátkem roku 1994, je třeba vycházet z toho, že žalobkyně byla vlastníkem předmětné

parcely. Odvolací soud dále vytkl soudu prvního stupně, že žalobkyni přiznal plnění z titulu bezdůvodného obohacení, aniž by to ona sama požadovala, a uložil mu v dalším řízení vyžádat znalecký posudek, který by přesně stanovil hranici pozemku žalobkyně.

Rozsudkem Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 22. 12. 1998, č. j. 7 C 914/95-143, byla druhému žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobkyni 129.000,- Kč se 17 % úrokem od 9. 9. 1995 do zaplacení, žaloba proti prvnímu žalovanému byla zamítnuta, řízení ohledně částky 16.306,- Kč bylo zastaveno a bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení. Při svém rozhodnutí vycházel soud prvního stupně z názoru vysloveného odvolacím soudem, že žalobkyně byla vlastnící pozemku č. 929 o výměře 7644 m² v katastrálním území N. již v době, kdy byla způsobena škoda vykácením části porostů na tomto pozemku. V řízení zjistil, že těžbu na lesním pozemku provedl druhý žalovaný v přesně nezjištěné době koncem roku 1993 či začátkem roku 1994 v souladu s lesním hospodářským plánem vydaným Ministerstvem životního prostředí, a to na základě objednávky V. K., majitelky pozemku sousedícího s pozemkem žalobkyně. Vytýčení porostu určeného k těžbě provedl první žalovaný, jemuž přísluší výkon tzv. odborné správy lesů, do níž mimo jiné náleží i stanovení podmínek pro těžbu dřeva vlastníkům lesa v souladu s lesním hospodářským plánem vydávaným ústředními orgány státní správy. Do 1. 7. 1994, než došlo k fyzickému předání pozemku žalobkyni, byl mezi ní a prvním žalovaným nájemní vztah podle ustanovení § 22 odst. 1 písm. c) a odst. 3 zákona o půdě. Dodatečně se zjistilo, že hranice lesního pozemku, který byl prvním žalovaným již dříve vydán V. K., neodpovídaly skutečným hranicím, a těžba zasáhla i pozemek žalobkyně. Žalobkyně se obrátila na prvního žalovaného, který zpočátku její nárok na náhradu škody uznával, později se druhý žalovaný zavázal uhradit žalobkyni 134.705,- Kč, což však neučinil. Podle soudu prvního stupně první žalovaný provedl vyznačení těžby v souladu s ustanovením § 12 odst. 2 písm. e) zákona č. [96/1977](#) Sb., o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství, vykonal tedy činnost zákonem mu svěřenou, a to na pozemku, který vydal V. K. na základě jejího písemného prohlášení, že svůj les zná. První žalovaný byl tak V. K. uveden v omyl ohledně hranic jejího pozemku, a pokud prováděl činnost zákonem mu přikázanou, neporušil právní povinnost, a to ani jako odborný správce lesa při stanovení těžby ani jako nájemce na parcele č. 929. Protože mezi jednáním prvního žalovaného a vznikem škody není příčinná souvislost a protože ani druhý žalovaný neporušil právní povinnost, neboť provedl těžbu jednotlivých stromů tak, jak byly označeny, soud prvního stupně dovedl, že uplatněný nárok na náhradu škody není důvodný. Druhý žalovaný však žalobkyni odpovídá za bezdůvodné obohacení podle ust. § 451 obč. zák., neboť vytěžil lesní porost na části jejího pozemku a získal z toho majetkový prospěch. Soud prvního stupně proto druhému žalovanému uložil poskytnout žalobkyni peněžitou náhradu (§ 458 odst. 1 obč. zák.), neboť to, co bylo nabyto bezdůvodným obohacením, nelze v naturální podobě vrátit.

Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 20. 5. 1999, č. j. 6 Co 1127/99-186, rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku ve vztahu k prvnímu žalovanému změnil tak, že uložil prvnímu žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 129.000,- Kč se 17 % úrokem od 9. 9. 1995 do zaplacení společně a nerozdílně s druhým žalovaným, jemuž byla tato povinnost uložena již výrokem rozsudku soudu prvního stupně (který zůstal odvoláním nedotčen), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, neztotožnil se však s jeho závěrem, že první žalovaný neporušil žádnou právní povinnost, když paní K. vydal pozemek v nesprávných hranicích, spoléhal se na její vyjádření, nenechal hranice předem zaměřit a později označil k těžbě stromy, které ve skutečnosti byly již na pozemku žalobkyně. Tím, že žalobkyni byl vydán zčásti vykácený pozemek, vznikla jí škoda, která byla způsobena oběma žalovanými, kteří by se na její náhradě měli podílet solidárně podle ust. § 438 odst. 1 obč. zák. Proto uložil prvnímu žalovanému uhradit žalobkyni škodu společně a nerozdílně s prvním žalovaným.

Proti tomuto rozsudku podal první žalovaný dovolání z důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Nesouhlasí s právním posouzením věci odvolacím soudem a namítá, že při vyznačování těžby nebylo úkolem pracovníka dovolatele kontrolovat, zda paní K. označuje za svůj i pozemek, který jí nepatří. Vyznačení těžby bylo provedeno v souladu se zákonem [§ 12 odst. 2 písm. e) zák. č. [96/1977](#) Sb.] a šlo o výkon odborné správy lesů, a nikoliv o kontrolu vlastnických hranic. Vydávání pozemků bylo prováděno jako vydávání jednotlivých parcel zapsaných v evidencích, přesné hranice nebylo možno tehdy určovat a dovolateli nelze klást za vinu, že spoléhal na znalost pozemků jejich vlastníky. Poukazuje na to, že restituční proces probíhal ve dvou fázích, jednak obnovení vlastnického práva ke konkrétnímu pozemku, a jednak fyzická obchůzka pozemku s restituentem. Dovolatel namítá, že není ve věci pasivně legitimován, protože není škůdce, tím je druhý žalovaný, eventuálně i manželé K., a sporná je i otázka aktivní legitimace žalobkyně. Navrhuje zrušení rozhodnutí odvolacího soudu a vrácení věci k dalšímu řízení.

Podle ustanovení části dvanácté, hlavy I, bodu 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000).

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je opodstatněné.

Podle ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. Předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je tedy protiprávní úkon, škoda, příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním škůdce a vznikem škody a presumované zavinění.

Škodou je míněna majetková újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného. Poškozeným je tedy ten, v jehož majetkových poměrech došlo k majetkové újmě – škodě.

V daném případě se žalobkyně domáhá náhrady škody, která vznikla tím, že bez jejího souhlasu byly vykáceny stromy z jejího pozemku. Jak vyplývá z výsledků řízení, k vykácení stromů na pozemku č. 929 v k. ú. N. došlo koncem roku 1993 či začátkem roku 1994. Dne 13. 4. 1994 nabyl právní moci rozsudek Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 10. 2. 1994 sp. zn. 8 C 598/93, kterým byla podle § 8 odst. 3 zákona o půdě zrušena darovací smlouva uzavřená dne 4. 6. 1976 mezi žalobkyní a manžely H. jako obdarovanými, mimo jiné i ohledně pozemku č. 929. Předpokladem úspěšnosti uplatněného nároku je věcná aktivní legitimace žalobkyně jako poškozené. Proto je pro právní posouzení věci významné, zda žalobkyně byla v době vzniku škody (vykácení lesa) vlastnící předmětného pozemku a porostů na něm, tj. zda rozhodnutím soudu byla darovací smlouva zrušena s účinky ex tunc a bylo tak od počátku obnoveno její vlastnické právo, jak dovodil odvolací soud, či nikoliv.

Podle ustanovení § 8 odst. 3 písm. a) zákona č. [229/1991](#) Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a

jinému zemědělskému majetku, ve znění do 20. 6. 1994 (dále zákon o půdě), v případě, že vlastník pozemku daroval v tísní své pozemky fyzické osobě nebo je bezúplatně převedl v souvislosti s uzavřením kupní smlouvy na budovu, k níž pozemky patřily, a jsou-li tyto pozemky ke dni účinnosti tohoto zákona ve vlastnictví osoby, již byly darovány nebo bezúplatně převedeny, nebo ve vlastnictví osoby této osobě blízké, rozhodne soud na návrh oprávněné osoby o zrušení smlouvy v té části, kterou byly pozemky darovány nebo bezúplatně převedeny fyzické osobě.

Zákon o půdě v tomto ustanovení zakotvil speciální institut zrušení smlouvy o převodu nemovitosti rozhodnutím soudu. Na rozdíl případů, kdy dochází ke zrušení smlouvy následkem úkonů účastníků (typicky při odstoupení od smlouvy podle § 48 obč. zák.) nebo ze zákona (např. podle § 518 obč. zák.) a kdy soud - v případě sporu - může v řízení pouze zjišťovat a posoudit, zda smlouva byla zrušena či nikoliv, ustanovení § 8 odst. 3 (nyní odst. 4) zákona o půdě zakládá soudu oprávnění smlouvu zrušit výrokem svého rozhodnutí. Smlouva se tedy ruší pravomocným výrokem soudu, nikoliv však od počátku, jako je tomu např. při odstoupení od smlouvy, kde je takový právní následek zákonem přímo stanoven (§ 48 odst. 2 obč. zák.), nýbrž ke zrušení smlouvy podle uvedeného ustanovení dochází dnem právní moci soudního rozhodnutí, jímž byla smlouva, popř. její část zrušena. Takové rozhodnutí, jímž se ruší dosavadní právní vztah dárce a obdarovaného a vznikají nové právní vztahy, je rozhodnutím konstitutivním, zatímco deklaratorním rozhodnutím se pouze zjišťuje určitý právní stav, který tu v době vydání rozhodnutí již existuje.

Rozhodnutí soudu o zrušení darovací smlouvy podle ust. § 8 odst. 3 zákona o půdě (nyní odst. 4) není proto rozhodnutím deklaratorním. Deklaratorní účinky má ovšem záznam, jímž se do katastru nemovitostí zapisuje právo k nemovitostem, jež rozhodnutím státního orgánu vzniklo (§ 7 zákona č. [265/1992](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Vzhledem k tomu, že vlastnictví k nemovitostem, které byly předmětem darovací smlouvy, se nabývá dnem právní moci rozhodnutí soudu o zrušení smlouvy podle ust. § 8 odst. 3 zákona o půdě (nyní odst. 4), a v daném případě byla darovací smlouva žalobkyně s manželou H. zrušena k 13. 4. 1994, je třeba uzavřít, že žalobkyně nebyla v době, kdy došlo ke škodě, vlastníkem pozemku č. 929, a není aktivně legitimována k podání žaloby na náhradu škody vzniklé vykácením porostu na tomto pozemku.

Odvolací soud, který rozhodl o platební povinnosti obou žalovaných společně a nerozdílně, přehlédl, že druhému žalovanému byla rozsudkem soudu prvního stupně pravomocně uložena povinnost zaplatit žalobkyni částku 129.000,- Kč s příslušenstvím z titulu bezdůvodného obohacení, nikoliv z titulu náhrady škody. Platná právní úprava zakotvená v ustanovení § 511 odst. 1 obč. zák. připouští solidaritu pouze v těch případech, kdy je právním předpisem nebo rozhodnutím soudu stanoveno, účastníky dohodnuto nebo vyplývá-li z povahy plnění, že více dlužníků má témuž věřiteli splnit dluh společně a nerozdílně. V ustanoveních občanského zákoníku o bezdůvodném obohacení není upravena možnost založit solidární povinnost soudním výrokem. Ustanovení § 438 odst. 1 obč. zák. pak obsahuje úpravu společné odpovědnosti více škůdců za škodu, a nelze proto na jeho základě stanovit ve výroku rozhodnutí povinnost škůdce plnit solidárně s bezdůvodně obohaceným.

Protože rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, je uplatněný dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. naplněn.

Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, 2 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)